

Ronde Tafel gesprek voor Nederlandse actoren over de gevolgen van de Venezolaanse crisis op Aruba, Bonaire en Curaçao

The Hague Humanity Hub Den Haag
23 september 2019

Impressie van een discussie middag met maatschappelijke organisaties, academici en betrokken overheden

Introductie

Wat de deelnemers vanuit verschillende perspectieven samenbracht bij deze Ronde Tafel is bezorgdheid over de Venezolaanse vluchtelingen in Caribisch Nederland. In de integrale migratieagenda van het huidige Nederlandse kabinet, opgesteld in samenwerking tussen de verschillende ministeries, ligt de focus onder andere op 'opvang in de regio'. Nu het Nederlands Koninkrijk de regio is, en er ruim 40.000 vluchtelingen uit Venezuela hun heil op de ABC eilanden hebben gezocht, blijken de staatskundige verhoudingen een ingewikkeld plaatje te schetsen betreffende de verdeling van verantwoordelijkheden. De middag was bedoeld om, in besloten setting onder zogenaamde *Chatham House rule*, informatie uit te wisselen. De Ronde Tafel vond plaats in de context van de hulpverzoeken vanuit Aruba en Curaçao, autonome landen binnen ons Koninkrijk, waarop de Nederlandse regering in haar voorjaarsbegroting 23,8 miljoen euro reserveerde voor bijstand en toelichting op de besteding gaf in een recente kamerbrief.

Hoofdpunten

Maatschappelijke organisaties ter plekke schetsen een kritieke situatie voor Venezolanen op de ABC-eilanden: zij zijn on-gedocumenteerd, er is geen georganiseerde humanitaire hulpverlening, weinig tot geen toegang tot gezondheidszorg, ze mogen niet werken, hebben vaak armzalige woonsituaties, weten niet waar zij moeten aankloppen voor het aanvragen van asiel/bescherming en leven veelal in angst om door de politie gedetineerd en uitgezet te worden. Ook op de routes naar de eilanden zijn zij niet veilig. Bootmigranten verdrinken of worden als criminelen opgepakt en vastgezet. Bonaire ligt verder van de kust van Venezuela vandaan en wordt door Venezolanen bereikt per vliegtuig op een tijdelijk toeristen- of werkvisum. Zodra deze verloopt, verdwijnen veel vluchtelingen in de illegaliteit. Op Curaçao kan een kleine groep Venezolanen sinds afgelopen juli gratis gebruik maken van eerstelijns zorg, waaronder zwangerschapscontroles, bij de Nederlandse arts Elisa Janszen in haar kliniek Salú pa Tur, maar specialistische doorverwijzingen kunnen niet worden betaald. Op de andere eilanden ontbreekt soortgelijke medische hulp helemaal. Caritas Willemstad is aanwezig op de eilanden en biedt sinds enkele maanden sociale, medische en economische steun. Daarnaast staat Human Rights Caribbean Venezolaanse vluchtelingen bij tijdens procedures of tijdens hun detentie.

De belangrijkste aandachtspunten volgens deze maatschappelijke organisaties zijn:

- Betere humanitaire hulp aan Venezolanen op de ABC-eilanden, inclusief opvangcentra;
- Aanbieden van een zichtbaar en transparant beleid ter bescherming van vluchtelingen;
- Het beschikbaar stellen van tijdelijke werkvergunningen voor Venezolaanse vluchtelingen.

Het is duidelijk dat de ernst van de situatie vereist dat Koninkrijk partners elkaar moeten bijstaan, en er zijn ook recent hulpverzoeken van de overheden van Aruba en Curaçao gedaan aan de Nederlandse overheid.

Daarop is eenmalig een budget gereserveerd in de Voorjaarsnota. Dit budget van 23,8 miljoen euro is bedoeld als bijstand om duurzame en structurele effecten te beogen, en niet voor incidentele kosten (zoals zorgkosten en andere humanitaire hulpverlening). Het is niet waarschijnlijk dat de Nederlandse regering ruimte ziet om meer financiering voor de humanitaire crisis op de eilanden vrij te maken. Van het huidige budget (de 23,8 miljoen euro) was overigens 10,7 miljoen euro al eerder gereserveerd voor crisisbeheersing in de regio. Het bedrag is verder voornamelijk opgebouwd uit bedragen voor versterking van de grensbewaking, voor detentie en voor capaciteitsverbetering en professionalisering van de diensten verantwoordelijk voor migratie en asiel. De discussie spitste zich toe op de vraag wat een “duurzame investering met structurele effecten” is. Zo zag een aantal deelnemers het dekken van sterk oplopende zorgkosten juist als een duurzame investering, omdat deze kosten bij gebrek aan behandeling juist enorm zullen oplopen. Als prangend voorbeeld van een mogelijk vormende bedreiging voor de volksgezondheid werd HIV/AIDS aangehaald. Dat is een groeiend probleem onder ongeregistreerde en gedocumenteerde vluchtelingen, en tegelijk een risico voor de eiland bewoners: veel Venezolanen hebben geen toegang tot HIV-medicijnen. Het is wachten op het uitbreken van een aïdsepidemie op de eilanden. Een tijdelijke (werk) vergunning kan de situatie van Venezolanen op de eilanden verbeteren. Dan hoeven zij niet langer illegaal te werken, wat de kans op uitbuiting - bijvoorbeeld in de prostitutie of in de bouwsector – verkleint, en krijgen zij toegang tot medische zorg.

De Nederlandse overheid heeft steeds gesteld dat de primaire verantwoordelijkheid voor het opzetten van asiel-/beschermingsprocedures, het verstrekken van tijdelijke werkvergunningen en het opstellen van een humanitair beleidsplan bij de landen Aruba en Curaçao ligt. Bovendien wordt aangegeven dat er ten aanzien van de asielprocedures recente jaren al voortuitgang is geboekt. De eilanden hebben echter weinig budget, vanwege strenge begrotingsregels waar zij aan gebonden zijn en de snel verslechterende economische staat waar in de eilanden verkeren. Daarnaast hebben ze beperkte beleids capaciteit, expertise en kennis voor een adequate respons. De bestaande asielprocedures gaan uit van het minimale wat vereist is in internationale verdragen (zoals het EVRM en het Vluchtelingenverdrag). Daarbinnen is aandacht voor mensenrechten, maar toch kan niet iedereen op de eilanden aanspraak doen op een asielprocedure of op opvang tijdens die procedure. Procedures om beroep te kunnen doen op internationale bescherming zijn bovendien onbekend, zowel bij vluchtelingen, rechters, als bij de ambtenaren die hulpvragen zouden moeten afhandelen. De vrijwillige organisaties en juristen hebben daarvoor twee trainingen ontvangen van resp. UNHCR en Vluchtelingenwerk. Mensenhandel wordt gezien als groot probleem, waarvoor speciale task forces zijn opgericht. Bonaire heeft een aparte status, als bijzondere gemeente binnen Nederland, maar ook hier is geen humanitaire hulp aanwezig en Venezolanen hebben geen weet van een asielprocedure, of hebben hier geen vertrouwen in.

De situatie van Venezolanen op de eilanden wordt veelal als tijdelijk gezien, terwijl de crisis in Venezuela eerder structureel van aard is te noemen. De Venezolanen die er momenteel al zijn niet zullen zomaar zullen terugkeren, en de uitstroom van 4.3 miljoen vluchtelingen uit Venezuela naar de regio zal naar alle waarschijnlijkheid gaan verdubbelen. Dit kunnen de eilanden niet aan, en er is met de huidige aantallen al grote behoefte aan het uitrollen van een humanitair rampenplan. De huidige aantallen van 40.000 zouden omgerekend naar de Nederlandse bevolking neerkomen op ruim 2,5 miljoen op een bevolking van ruim 17 miljoen inwoners. De vraag werd ook opgeworpen of we vluchtelingen kunnen hervestigen, bijvoorbeeld naar andere eilanden in de regio, of naar Nederland. Een “Lesbos in het Caribisch gebied” zoals nu al zichtbaar op Aruba en Curaçao zou nooit realiteit mogen worden. Wat opvalt is dat de vluchtelingen in de regio vaak ruimhartig worden opgevangen, maar dat dit niet het geval is op de ABC-eilanden. Dit is opmerkelijk en roept de vraag op of dit een politieke en/of beleidsmatige keuze is.

Een ander punt van discussie was hoe het draagvlak onder politici en burgers in Nederland voor opvang en humanitaire hulp kan worden versterkt. Een eerste, belangrijke stap hierin zou het herdefiniëren van de

huidige situatie op de Caribische eilanden als humanitaire crisis die vraagt om uitzonderlijke maatregelen en steun uit alle delen van het Koninkrijk. Immers, wij hebben te maken met een aaneenschakeling van humanitaire problemen die zich afspelen op Nederlands grondgebied (Bonaire), binnen het Koninkrijk (Aruba en Curaçao) en in ons grootste buurland Venezuela. Een humanitaire crisis vraagt om adequate, snelle humanitaire oplossingen. De Nederlandse overheid steunt de UNHCR met jaarlijks € 33 miljoen (niet geoormerkt) en daarvan zou een deel besteed kunnen worden voor de ABC eilanden. Deze middelen moeten echter wereldwijd worden besteed. Bovendien stelt de overheid van Curaçao zich al geruime tijd op het standpunt dat UNHCR er geen jurisdictie heeft, waardoor de VN-organisatie in Curaçao geen rol meer kan spelen in asielprocedures. Ook de DRA (*Dutch Relief Alliance*) verstrekt momenteel geen noodhulp in Curaçao, Aruba en Bonaire. Daar staat tegenover dat UNHCR, Stichting Vluchteling, Vluchtelingenwerk Nederland, Vastenactie en Cordaid lokale hulpverleningsorganisaties op de eilanden ondersteunen.

Van het vrijgemaakte budget van 23,8 miljoen ziet het maatschappelijk middenveld in ieder geval weinig terug voor hulpverlening en juridische bijstand. Van de vanuit het ministerie opgezette voorlichtingen en informatieverstrekking over asielprocedures is op de eilanden tot nu toe weinig of niets bekend. Naast humanitaire hulp door de overheid zal vanuit NGO's ook actief worden meegedacht, in termen van oplossingen en financiële middelen. Zij is in staat haar achterban in Nederland te mobiliseren, zodat bewustwording gecreëerd wordt over wat er gaande is op de eilanden, en – bijvoorbeeld via Giro 555 – ook aanvullende middelen worden gevonden.

Al met al is de indruk dat de situatie op de ABC-eilanden door veel betrokkenen niet wordt beoordeeld als een humanitaire noodsituatie, terwijl diverse direct betrokken waarnemers wel degelijk aangeven dat de humanitaire nood niet alleen hoog is, maar ook een grote omvang heeft. Er zit een discrepantie tussen de nood die wordt ervaren en de middelen die in gezamenlijkheid beschikbaar worden gesteld.